

Možnosti podpory žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka v systému školství ČR

Jazyková podpora a další podpora (dle § 20 a § 16 školského zákona)

Mateřská škola

Bezplatná jazyková příprava se týká dětí v povinném předškolním vzdělávání. Do skupin pro jazykovou přípravu (rozsah 60 minut týdně) může škola zařadit i děti s českým státním občanstvím a děti mladší s nedostatečnou znalostí češtiny. Parametry jsou popsány ve vyhlášce č.14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Základní a střední škola

Žáci cizinci, kteří plní povinnou školní docházku v ČR nejdéle 12 měsíců (ve školním roce 2021/2022 nejdéle 24 měsíců) mají nárok na **bezplatnou jazykovou přípravu** v určené škole v rozsahu 100-200 hodin dle § 20 školského zákona. Parametry jsou popsány ve vyhlášce č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů.

Do skupin pro jazykovou přípravu lze, pokud je to organizačně možné, zařazovat i žáky, na které se podpora primárně nevztahuje. Týká se to žáků s českým státním občanstvím a nedostatečnou znalostí češtiny, žáků, kteří již absolvovali 200 hodin jazykové přípravy, ale jejich znalost češtiny je stále nedostačující, případně žáků, kteří plní v ČR povinnou školní docházku déle než 24 (12) měsíců.

Podrobnější informace k organizaci Jazykové přípravy podle § 20 školského zákona naleznete [zde](#).

Podpora v rámci inkluzivních podpůrných opatření

Děti a žáci s nedostatečnou znalostí češtiny (a z odlišného kulturního prostředí, případně s jinými životními podmínkami) jsou považovány za děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Vztahuje se na ně § 16 školského zákona, potažmo vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů. Nárok na vyšetření v školském poradenském zařízení (ŠPZ), pedagogicko - psychologické poradně (PPP) mají děti a žáci od mateřské po vyšší odbornou školu konče.

V pětistupňovém systému podpůrných opatření se jazykové podpory dětí a žáků s nedostatečnou znalostí češtiny týkají především **opatření v druhém a třetím stupni podpory. V obou případech je nutné** doporučení ŠPZ. Návštěvu ŠPZ realizuje rodič či zákonný zástupce a vyšetření v ŠPZ může proběhnout pouze na základě žádosti rodiče či zákonného zástupce nebo na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci.

Na co mají žáci nárok v rámci podpůrných opatření (PO)?

Podpůrná opatření prvního stupně

Podpůrná opatření prvního stupně nemají normovanou finanční náročnost a **škola je poskytuje bez doporučení ŠPZ**. Využívají se v případě, že žák je v osvojení češtiny

jako druhého jazyka **na úrovni 3 (orientačně B1 podle SERRJ)**, ale akademický jazyk potřebný pro úspěšné zvládnání některých (např. odborných nebo naukových) předmětů mu stále činí potíže.

Opatření v rámci 1. stupně obecně:

Mateřská škola

Důraz na podporu při běžné činnosti, názornost a komunikaci s rodiči

Základní a střední škola

Plán pedagogické podpory, pedagogická intervence, úpravy metod výuky a organizace vzdělávání, důraz na podporu jazykového rozvoje v rámci jednotlivých předmětů, vedení slovníků, zapojení výukových materiálů pro žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka do výuky.

Pedagogická intervence by měla být podle potřeby nejen na podporu školní přípravy, dovysvětlení a procvičování látky, ale i na podporu interpersonální komunikace, rozvoje sociálních vazeb a začlenění žáka do kolektivu třídy a školy, resp. školského zařízení, jakož i na otázky týkající se (dopadu) rozdílů mezi kulturními vzorci uplatňovanými v rodině a kultuře (resp. v kulturách etnických menšin) a ve většinové společnosti.

Podpůrná opatření druhého stupně

V rámci **2. stupně PO** je charakter speciálních vzdělávacích potřeb ovlivněn zejména odlišným kulturním prostředím nebo jinými životními podmínkami žáka, nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (**žák je zpravidla na úrovni 2, orientačně A2 podle SERRJ**) a dalšími specifiky, která k zajištění jeho vzdělávacích potřeb vyžadují individuální přístup; lze přistoupit k **částečné úpravě obsahu vzdělávání spočívající v posílení výuky českého jazyka jako jazyka cizího (druhého)**.

Opatření v rámci 2. stupně obecně:

Mateřská škola

Výuka češtiny jako cizího (druhého) jazyka 4x 15 minut za týden, nejvýše však 80 hodin.

Speciální pomůcky (například materiály na výuku češtiny jako druhého jazyka).

Základní škola

Výuka češtiny jako cizího (druhého) jazyka 3 hodiny za týden, nejvýše však 120 hodin.

Úprava obsahu vzdělávání – IVP.

Úprava hodnocení.

Přizpůsobení organizace a metod výuky.

Speciální učebnice a pomůcky (učebnice češtiny jako cizího (druhého) jazyka, slovníky, výukové aplikace).

Pro žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a projevy poruch učení a koncentrace 1 hodina speciálně pedagogické péče.

Střední škola

Výuka češtiny jako cizího (druhého) jazyka 3 hodiny za týden, nejvýše však 120 hodin.

Úprava obsahu vzdělávání – IVP.

Úprava hodnocení.

Speciální učebnice a pomůcky (učebnice češtiny jako cizího/druhého jazyka).
Pro žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a projevy poruch učení a koncentrace 1 hodina speciálně pedagogické péče.

Podpůrná opatření třetího stupně

Charakter speciálních vzdělávacích potřeb u **3. stupně podpůrných opatření** je dán odlišným kulturním prostředím a jinými životními podmínkami žáka, dále neznalostí vyučovacího jazyka (žák je zpravidla na úrovni 0 nebo 1 (**orientačně A0/A1 podle SERRJ**), dalšími obtížemi, které mají významný dopad na kvalitu a průběh vzdělávání žáka.

Volba metod výuky by měla umožňovat cílené zaměření na podporu dovedností a kompetencí žáka, které umožní překonání bariér v jeho vzdělávání a zapojení do práce ve školní třídě a dále respektují specifika žáků, využívají kooperativní formy výuky, otevřené učení a individualizovaný přístup. Obsah vzdělávání se z hlediska žáků z kategorie jiných životních podmínek a odlišného kulturního prostředí soustředí na **posílení výuky českého jazyka jako jazyka druhého. Ve třetím stupni PO lze upravovat výstupy vzdělávání pouze pro žáky s LMP.**

Opatření v rámci třetího stupně:

Mateřská škola

Výuka češtiny jako druhého jazyka 4x 15 minut za týden, nejvýše 110 hodin.

IVP se zaměřením na rozvoj jazyka.

Pro žáky s neznalostí jazyka a dalšími SVP asistent pedagoga, případně sdílený asistent pro více žáků.

Speciální pomůcky (např. materiály na výuku češtiny jako druhého jazyka, komunikační karty).

Využití komunikačních karet.

Základní škola

Výuka češtiny jako cizího/druhého jazyka 3 hodiny za týden, nejvýše však 200 hodin

Úprava obsahu vzdělávání – IVP.

Úprava hodnocení.

Přizpůsobení organizace a metod výuky.

Speciální učebnice a pomůcky (například češtiny jako cizího/druhého jazyka, slovníky, výukové aplikace, komunikační karty).

Pro žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a poruchami učení a koncentrace 2 hodiny předmětu speciálně pedagogické péče.

Pro žáky s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a dalšími SVP asistent pedagoga, případně sdílený asistent pro více žáků.

Podpora dalším pedagogickým pracovníkem na 0,5 úvazku v případě, že škola využila PHmax na dělení hodin či tandemovou výuku.

Podpora školním psychologem a školním speciálním pedagogem na 0,5 úvazku, pokud již na této pozici nejsou tito odborníci financováni z jiných zdrojů (zejména ESF).

Střední škola

Výuka češtiny jako druhého jazyka 3 hodiny za týden, nejvýše však 200 hodin.

Úprava obsahu vzdělávání – IVP.

Úprava hodnocení.

Speciální učebnice a pomůcky (například výuka češtiny jako druhého jazyka).

Úprava podmínek při přijímacím řízení a následném vzdělávání na SŠ

- ŠPZ může doporučit uzpůsobení podmínek přijímacích zkoušek, konkrétně na základě zařazení do kategorie uzpůsobení podle druhu znevýhodnění „O“ (ostatní), a to podle přílohy č. 1 k vyhlášce č. 353/2016 Sb., o přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, kde jsou uvedeni „uchazeči s jiným rodným jazykem než českým“.
- Vydání doporučení ŠPZ k uzpůsobení podmínek přijímacího řízení není podmíněno předchozím poskytováním PO na ZŠ. Pokud tedy žák doposud neměl doporučení k poskytování PO na základní škole, vyšetří ŠPZ žáka, aby bylo možné mu doporučit odpovídající uzpůsobení přijímacích zkoušek. Pokud to nevyžadují speciální vzdělávací potřeby žáka, ŠPZ ani po vydání doporučení nevráží žáka do systému podpůrných opatření a nepíše doporučení ZŠ.
- Důležité je uvádět přesné navýšení času při přijímacím řízení (25 %, 50 %, 75 %, 100 %), které by mělo odpovídat stupni PO. Je shodné pro matematiku, český jazyk a školní zkoušku.
- K přijímacímu řízení lze doporučit i podporující osobu (u všech částí přijímacího řízení), překladové slovníky (u všech částí přijímacího řízení) a samostatnou místnost.
- Na prominutí zkoušky z ČJ mají nárok pouze uchazeči, kteří získali předchozí vzdělání ve škole mimo území České republiky (§ 20 odst. 4 školského zákona). O prominutí zkoušky z ČJ v tomto případě žák žádá sám (prostřednictvím zákonného zástupce) ředitele střední školy bez doporučení ŠPZ. Znalost jazyka, která je nezbytná pro vzdělávání v daném oboru vzdělání, se u těchto osob ověří rozhovorem.
- Je žádoucí uzpůsobit všechny podmínky vzdělávání na střední škole (podrobné rozpracování tohoto tématu je již nad rámec tohoto textu – bude rozpracováno v samostatném materiálu).

Ukončování středoškolského vzdělávání

1. Žáci střední školy, kteří konají maturitní zkoušku a kteří se vzdělávali v předchozích 8 letech alespoň 4 roky v zahraničí, mají možnost sami prostřednictvím přihlášky k maturitní zkoušce požádat ředitele školy o navýšení času a využívání překladového slovníku u zkoušky z ČJL a MAT, a to podle vyhlášky č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou ve znění pozdějších předpisů.
2. Žáci střední školy, kteří konají maturitní zkoušku a na které se výše uvedená zákonná podmínka nevztahuje, ale přesto jsou vzdělávání s přiznanými PO, mohou mít doporučenou úpravu konání maturitní zkoušky (podle vyhlášky č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou ve znění pozdějších předpisů).
3. Pokud byl **žák střední školy, který koná závěrečnou zkoušku, vzděláván na SOU** s přiznanými podpůrnými opatřeními 2. nebo 3. stupně, má také nárok na zohlednění této situace u závěrečných zkoušek. Ředitel školy na základě doporučení ŠPZ umožní, aby byla u závěrečných zkoušek žákovi zohledněna poskytovaná podpůrná opatření. Konkrétní opatření k závěrečným zkouškám v souladu s doporučením ŠPZ navrhují učitelé, kteří žáka vzdělávali. Nejčastěji jde v těchto případech o prodloužení času na konání zkoušek, v odůvodněných případech pak o formální úpravu zadání.

Více ke konkrétním doporučením je uvedeno v Metodickém pokynu pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí češtiny (a z odlišného kulturního prostředí) v kapitola 5.1 Příklady podpůrných opatření.

Dostupné na: <https://cizinci.npi.cz/legislativa/>

Základní legislativní rámec pro vzdělávání dětí, žáků cizinců a s odlišným mateřským jazykem

Legislativní rámec tvoří:

- Mezinárodní úmluvy podle čl. 10 Ústavy ČR (Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Úmluva o právech dítěte, Úmluva o uprchlících atd.)
- Listina základních práv a svobod – evropská legislativa (nařízení a směrnice)
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č.14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 353/2016 Sb., o přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou ve znění pozdějších předpisů

Konkrétní práva a povinnosti týkající se pobytu cizinců nalezneme v těchto zákonech:

- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zpracovala Mgr. Alice Kourkzi, garantka vzdělávání dětí a žáků s OMJ a nadaných NPI ČR a Mgr. Halka Smolová Závorová, metodička vzdělávání (DVPP) pro oblast dětí/žáků cizinců